

інші, тож використання ділової репутації буде полягати в можливостях отримання інших благ, для яких ці юридичні особи створені й провадять свою діяльність. Зокрема, використання ділової репутації сприяє тому, що з господарюючим суб'єктом більше співпрацюють, укладають правочини, вони мають більше клієнтів, прихильників, партнерів, споживачів тощо. Отже, фактично вся діяльність господарюючого суб'єкта опосередкована використанням його ділової репутації

Таким чином, правомочність щодо використання ділової репутації суб'єктів господарювання являє собою захищену законом можливість суб'єктів господарювання при здійсненні належних їм прав користуватися результатами оцінки своєї діяльності з боку учасників відносин, в яких він бере участь, з метою зміцнення свого положення в господарському обороті, задоволенні суспільних або особистих потреб, а також можливості отримання прибутку.

ОСНОВНІ ЧИННИКИ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПРИПИНЕННЯ

*Кравчук Степан Йосипович,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Хмельницького національного університету*

У сучасних умовах національна безпека України істотно залежать від рівня злочинності в економічній сфері. Одержання представниками тіньових економічних структур кримінальної ренти свідчить, про наявність необхідних і достатніх умов для відтворення їхньої діяльності на певній території, чи окремому підприємстві (тобто про достатність коштів для залучення до протиправної діяльності нових службових осіб, в т.ч. надання їм хабарів,

створення власних служб безпеки, здатних проводити розвідувальну й контррозвідувальну діяльність й т.і.)¹⁸².

Проблема детінізації економіки в останні роки досліджували науковці Васенко В.К., Лад`юк О.Д., Нікітін Ю., Огородник В., Турчинов О. та інші, які в своїх працях визначили основні механізми вчинення злочинів у цій сфері та дали їм якісну характеристику.

В той же час, не в повній мірі вченими вивчалось питання негативного впливу тіньової економіки на національну безпеку, не визначались загальнодержавні та спеціальні заходи по припиненню основного її суб'єкта - злочинів в економічній сфері. Тому ця проблема є досить актуальною для вироблення загальнодержавних та спеціальних методів припинення функціонування тіньової економіки. Основне завдання доповіді - виокремлення негативного впливу тіньової економіки на соціально-економічний стан нашої держави та виробити комплекс заходів по її припиненню.

Враховуючи наявність значних обсягів тіньового виробництва товарів, виконання робіт та надання послуг (за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на сьогодні майже 32% від обсягу офіційного ВВП, є тіньовими) - організована злочинність, контролює третю частину економіки нашої держави¹⁸³.

Зважаючи на вжиті вищими органами державної влади організаційно-правові заходи, припинити поширення в Україні за останній рік тіньової економіки не вдалось. Не усунуті соціальні, економічні й політичні передумови, що їй сприяють. Причиною цього є гальмування в проведенні економічних реформ, а також низька ефективність діяльності правоохоронних

¹⁸² Лад`юк О.Д. Характеристика тіньової економіки в Україні. *Економіка та держава*. 2017. № 8. С.32-34.

¹⁸³ Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у січні-вересні 2018 року / Департамент економічної стратегії та макроекономічного прогнозування Міністерства економічного розвитку і торгівлі. URL: <http://www.me.gov.ua>.

органів. Тому функціонування тіньової економіки є передусім надзвичайно небезпечним для національної безпеки України¹⁸⁴.

До найбільш характерних ознак тінізації економіки можна віднести:

- якісно новий стан професіоналізації злочинності у цій сфері, яка сформована на надзвичайно високому рівні кримінально-монопольної централізації та концентрації тіньового капіталу, подальше зростання інтеграції та кооперації кримінально-кланових відносин;

- існування, вдосконалення та розвиток системи кланового владного структурування, постійне відтворення так званої корумпованої «еліти», що, в основному, координує і регулює злочинні відношення у всіх сферах тіньової економічної діяльності;

- надто швидка реалізація цілеспрямованого курсу на корумпування апарату органів державного управління усіх рівнів, працівників правоохоронних органів та судів;

- постійне вдосконалення та реалізація на практиці вискоєфективних та гнучких механізмів швидкої адаптації до зміни соціально-економічних умов, використання різноманітних форм і методів проникнення в державні або інші конкуруючі структури з метою їх внутрішньої дезорганізації і морального розкладення, а при необхідності також і їх суспільної дискредитації;

- встановлення і постійне тотальне поширення власної монополії, прагнення створити та по можливості мати надійні механізми впливу на формування кадрової політики (кадрового резерву) в апаратах державного управління.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що тіньову економічну діяльність слід розглядати як особливу, нелегально сформовану, спроможну до надзвичайно активного розширення і самовідтворення, наділену розвинутими зв'язками у всіх ланках органів влади, агресивно-антисоціальною, державно небезпечною економічною системою.

¹⁸⁴ Васенко В.К. Тіньова економіка України та шляхи її детінізації. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Економічні науки». 2016. С.18.

Безумовно, для відстеження їх діяльності необхідно використовувати інформацію різних джерел, у тому числі зі спеціалізованих комерційних видань, органів статистики, дані оперативно-розшукової діяльності т.і. Індикаторами наявності тіньової діяльності для правоохоронних органів можуть служити деякі офіційні показники, наприклад низька заробітна плата та значні витрати населення для придбання товарів, одержання послуг та виконаних робіт, реалізація продукції через посередників за низькими цінами, незначні податкові надходження, регулярна реалізація договорів на великі суми коштів із невеликими фірмами, високий рівень споживання електроенергії підприємницькими структурами, що виготовляють товари при низьких обсягах їх реалізації і т.і. Окремі із цих позицій внесені до Закону «Про запобігання корупції»¹⁸⁵. Але, на жаль, вони не ліквідують тіньової економіки та не припинять її впливу на національну безпеку нашої держави, оскільки більшість керівників державних органів усіх рівнів самі формують механізми її функціонування.

З метою запобігання та руйнування основ тіньової економіки необхідно розробити методичні рекомендації щодо технології розробки законів та інших нормативних актів, що стосуються фінансових ресурсів та економічного розвитку нашої держави¹⁸⁶. Це дасть можливість:

- забезпечити якість, об'єктивність, обґрунтованість, узгодженість, виявлення позитивних і негативних наслідків прийняття таких актів, виключити волюнтаризм та суб'єктивізм. Ці рекомендації повинні визначати практичний механізм створення законодавчої бази в державі;

- впровадити в практику залучення представників політичних та громадських організацій до складу комісій з підготовки законопроектів;

- вивчити умови та причини латентної злочинності в сфері економіки та розробити заходи боротьби з нею;

¹⁸⁵ Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49.

¹⁸⁶ Долгерт Ю. Проблема тіньової економіки в Україні та її сучасний стан. *Наука та освіта: ключові питання сучасності*. Том 7. Чернігів. С.13.

- здійснити науково-кримінологічну експертизу всіх раніше виданих нормативно-правових актів;

- розробити та прийняти Закон України «Про систему державного контролю».

Такі заходи можуть частково зменшити обсяги тіньової економіки. В той же час, оскільки на сьогодні Україна живе не за законами, а за поняттями окремих криміногенних осіб (у своїй більшості представників органів влади та управління, які і формують основні елементи економічних злочинів), то варто зробити висновок, що складні антисоціальні явища, значною мірою породжені соціально-економічними умовами. Тому із цим явищем потрібно боротись радикальними методами із яких найбільш ефективними можуть бути:

- звільнення посадовців усіх рівнів органів державної влади, які мають на сьогодні відношення до бізнесової діяльності, з керівних посад;

- заборона положеннями законів «Про вибори народних депутатів України» та «Про місцеві вибори» особам, які мають відношення до підприємницької чи фінансової діяльності, бути обраними в усі рівні органів самоврядування;

- стабілізація правового поля, яким надати можливість прийняття законів, що забезпечують тривалу та ефективну їх дію;

- підвищення рівня матеріальної відповідальності за порушення податкового, фінансового, митного та зовнішньоекономічного законодавства;

- встановлення більш суворої кримінальної відповідальності за вчинення злочинів в економічній сфері держави.

Недоліки в організації та проведенні правоохоронними органами України заходів по протидії поширенню тіньової економіки формуються внутрішніми чинниками, які поєднуються з проблемами нормативно-правового характеру¹⁸⁷. Так, в законодавчому порядку не вирішена проблема відповідальності конкретних осіб за проведення через офшорні зони експортно-

¹⁸⁷ Україна проти корупції: економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014-2018 р.р. Аналітична доповідь. Дніпро: «Середняк ТК», 2018. С. 18.

імпортних операцій зі стратегічною сировиною та енергоресурсами. У зв'язку з тим, що банки не подають інформації про дійсних розпорядників грошових коштів офшорних компаній, стає неможливим документування фактів контрабанди та приховування валютної виручки, хоча фактично власниками підприємств-резидентів України та офшорних компаній є одні і ті ж особи.

Для виведення економіки України із «тіні», крім заходів спеціального характеру необхідно внести зміни до діючих чи розробити нові нормативно-правові акти. Після прийняття нового Бюджетного кодексу та затвердження нової структури класифікації доходів і видатків бюджету виникла нагальна потреба у розгляді Верховною Радою Закону «Про державний борг України» (підготовленого ще у 1995 році), в якому потрібно визначити адміністративну відповідальність за прийняття економічно не виправданих рішень у сфері управління державним боргом (встановити персоніфікований штраф до 1000 мінімальних заробітних плат).

Отже, необхідною умовою економічної стабільності України є дотримання балансу інтересів держави і населення. Ігнорування з боку керівників владних структур таких вимог, а також намагання лише силовими методами ліквідувати тіньову економіку як соціально-економічне явище в Україні, не усуне економічні проблеми, а загострить політичну ситуацію, що, в свою чергу, призведе через досить нетривалий період до соціального вибуху в суспільстві.

СТИМУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

*Кулик Олег Ігорович,
аспірант юридичного факультету Донецького національного
університету імені Василя Стуса*

Республікою Польща приділяється велика увага використанню